

ÚZEMNÝ VÝVOJ A TOPOGRAFIA OBCE ČERVENÍK OD KONCA 19. DO 2. POL. 20. STOROČIA

Ján VALO

Univerzita Komenského v Bratislave, Filozofická fakulta
jan.valo@uniba.sk

VALO, Ján. Territorial Development and Topography of the Village Červeník from late 19th to second half of the 20th century. The article deals with the topography and spatial development of the village Červeník since the late 19th century to the beginning of the second half of the 20th century. It focuses mainly on developments and changes that have occurred in the village until the year 1960 in terms of area, the construction boom and other related aspects. Particular attention is paid to changes of the cadastral boundaries, especially in relation to the neighboring village Leopoldov, which has mainly in the 20th century expanded at the expense of Červeník. The study is supplemented by a sample of the original cadastral maps and clearly marked map of the municipality area in 1894.

Kľúčové slová: Červeník; Leopoldov; územný vývoj; historická geografia

Keywords: Červeník; Leopoldov; territorial development; historical geography

Obec Červeník leží 17°47' východne od Greenwichu a 48°27' severnej zemepisnej šírky v juhovýchodnej časti považského výbežku *Podunajskej nížiny* na úrodnej nive našej najdlhšej rieky *Váh*. Túto nivu dotvára aj riečka *Dudváh* a jej kanály, ktoré tvoria prirodzený zavlažovací a zároveň odvodňovací systém územia.

Centrum obce sa nachádza v nadmorskej výške 145 m nad morom. Územie súčasnej obce ako aj celého jej chotára je nížinaté. Najvyšším bodom v chotári obce je malá vyvýšenina v lokalite *Kopce*, ktorá dosahuje 147 m n. m. Naopak najmenšiu nadmorskú výšku má lokalita *Čierne blato* a hladina potoka *Čanov* (142 m n. m.).¹

Krajina v katastri obce je z väčšej časti poľnohospodárska, nachádzajú sa tu polia a lúky bez súvislejšieho lesného porastu. Ten dominuje najmä na západnej strane dedinského chotára, kde vytvára dubovo-jaseňovo-brestový háj, ktorý je ale pretkaný lúkami. Ďalšie lesné porasty môžeme nájsť pri starom ramene *Váhu*, avšak nie už tak rozsiahle.

¹ Geodetický a kartografický ústav Bratislava – Ústredný archív geodézie a kartografie (ďalej len „ÚAGK“), f. Základné mapy SR, mierky 1: 10 000, mapový list 35-34-07, rok vydania 1989; Vlastný terénny výskum s použitím GPS zariadenia.

Ako sme už vyššie spomenuli, hlavnou zásobárňou životodarnej vody sú rieky *Váh* a *Dudváh* spoločne so svojimi kanálmi a ramenami. Dnešná rieka *Váh* bola v minulom storočí regulovaná a bola na nej vytvorená rozsiahla sústava vodných diel s názvom *Vážska kaskáda*. Kataster obce a jeho pomery ovplyvňuje a aj doň čiastočne zasahuje vodné dielo *Drahovce – Madunice*, najmä svojím odpadovým *Madunickým kanálom*, ktorý odvádza využitú vodu z *vodnej elektrárne Madunice*. Z tohto dôvodu bola výrazne znížená výdatnosť starého koryta rieky, ktoré sa ďalej kľukatí východne od spomenutého kanála. Druhá rieka *Dudváh* priamo katastrom Červeníka nepreteká. Zato však potok *Čanov* a jeho kanále tvoria jej ľavostranný prítok.

Dnešné územie Červeníka má celkovú rozlohu 994 ha² Červeník je samostatná obec, ktorá tvorí zároveň jedno rovnomenné katastrálne územie. V súčasnosti má 1592 obyvateľov.³ Červeník v súčasnosti administratívne spadá do okresu Hlohovec a ten do Trnavského kraja a rovnako aj do Trnavského samosprávneho kraja.

Vlastná zastavaná časť obce je typickým príkladom stredne veľkej dediny dolnopovažskej rovinnej oblasti. Obci dominuje veža rímskokatolíckeho kostola, ktorá sa týči vysoko nad ostatnú zástavbu. Dedinu tvoria prevažne jednopodlažné rodinné domy s klasickou sedlovou škridlovou strechou, z ktorých väčšina bola postavená v minulom storočí, najmä po 2. svetovej vojne. Celková úroveň bytového fondu obce je na slušnej úrovni, mnoho pôvodných obytných budov bolo zbúraných a na ich mieste vyrástli nové, prípadne boli tieto staré domy prestavané alebo zrekonštruované. Domy v najstaršej časti a zároveň v jadre obce, na hlavnej *Hviezdoslavovej ulici* tvoria až na malé výnimky súvislý rad domov, ktorých zadné dvorové časti sa ťahajú hlboko od ulice smerom do záhrad. Tento pôvodný typ zástavby môžeme badať aj v iných okolitých dedinkách.⁴ Okrem miestneho kostola je ďalšou významnou stavbou neďaleká budova Základnej školy s novou prístavbou. Okrem toho sa v obci nachádza aj samostatná prízemná budova Materskej školy, Kultúrny dom, v ktorom má svoje sídlo obecný úrad a miestna knižnica, malý futbalový štadión s krytou tribúnou a prevádzkovým zázemím. V jeho tesnej blízkosti sa nachádza amfiteáter s kapacitou cca. 3000 miest, v ktorom sa každoročne koná letný hudobný festival.

V okolí väčšiny rodinných domov sa ešte aj dnes nachádzajú záhrady určené na pestovanie ovocia a zeleniny. Červeník je pripojený na všetky inžinierske siete s výnimkou kanalizácie.

Z dopravného hľadiska ma obec výhodné umiestnenie. Západnou stranou chotára prechádza Diaľnica D1, ktorá má v tesnej blízkosti obce aj polovičnú križovatku so štátnou cestou I/61, ktorá zo severnej strany obchádza dedinu a pokračuje smerom do Maduníc. Stredom červenického chotára, v tesnej blízkosti intravilánu, prechádza dvojkoľajný elektrifikovaný železničný koridor Bratislava

² Podľa výpisu zostavy z Registra katastrálnych území. Dostupné na internete: <https://www.katasterportal.sk> [23.03.2009].

³ Stav ku dňu: 31.01.2013. Dostupné na internete: <http://www.cervenik.sk/obyvatelstvo.html> [23.01.2014].

⁴ Napríklad v Šulekove, miestnej časti Hlohovca.

- Žilina. V blízkosti železnice, východnou stranou prechádza aj cesta spájajúca obec Madunice s mestom Leopoldov.

Z pohľadu hospodárstva bola obec v minulosti z veľkej časti závislá na poľnohospodárstve, najmä na rastlinnej výrobe. Miestni obyvatelia boli známi pestovatelia zeleniny, hlavne mrkvy.⁵ Väčšina z ekonomicky aktívneho obyvateľstva je dnes odkázaná dochádzať za prácou buď do blízkej *atómovej elektrárne v Jaslovských Bohuniciach*, ktorej budúcnosť ostáva nateraz nejasná, prípadne do neďalekých ba aj vzdialenejších miest. Priamo v obci je *Poľnohospodárske družstvo*, ktorého význam v 90. rokoch minulého storočia výrazne upadol.

V pohľadu občianskej vybavenosti a služieb obce treba vziať do úvahy blízke susedstvo s mestom Leopoldov, v ktorom pôsobia praktickí lekári, štátna polícia, nachádza sa tu významná železničná stanica ako aj celý rad obchodov so širokým sortimentom tovarov a iné služby. V samotnom Červeníku jestvuje už hore spomenutá Základná škola s materskou školou, pošta, reštaurácia s pohostinstvom, predajne potravín a rozličného tovaru, kvetinárstvo atď.

Krátky pohľad na dejiny obce Červeník

Najstaršie osídlenie územia Červeníka spadá do obdobia mladšej doby kamennej (neolitu) cca. 3000 rokov pred Kristom.⁶ Z doby mladšej železnej je doložené osídlenie obcí na takmer celej vázskej nive. V ďalšom období boli významným činidlom Kelti, ktorí zaujali miesto po kmeňoch Trákov a Skýtov. Prelom letopočtov bol mimoriadne búrlivý, keďže z juhu postupovali Rimania a zo severozápadu zasa kmene Germánov. Kelti, dovtedy obývajúci naše územie boli vytlačení na sever.⁷

V období sťahovania národov naším územím predchádzali kmene Gótov, Longobardov a prichádzajú sem aj staroslovanské kmene, ktoré tu našli svoj nový domov. Z obdobia osídlenia Starých Slovákov sa v obci Červeník ani v jej okolí nenašli doposiaľ nijaké nálezy i keď v susedných obciach tomu bolo inak⁸. Od 9. storočia k nám, na územie dnešného Slovenska prichádzajú, početne zastúpení Starí Maďari. Pri Červeníku sa našlo staromaďarské pohrebisko pochádzajúce z 10. storočia.

Zo začiatku 12. storočia pochádza prvá písomná zmienka o Červeníku. V Zoborskej listine z roku 1113 sa obec Červeník spomína ako Bin⁹ a jedná sa tu o jej pôvodné umiestnenie neďaleko Váhu. Ďalšou listinou, ktorá spomína obec je donačná listina kráľa Bela IV, z roku 1254. Tu sa uvádza obec pod pomenovaním: Been. Ako sa dozvedáme z listiny, osada spolu s jej náležitosťami bola darovaná mladému Edeuchovi.¹⁰ V ďalšej listine, ktorú v roku 1294 vydala Nitrianska kapitula sa Červeník uvádza ako Edeuchbyny, kde tento dovtedy patrilo grófovi Abrahámovi

⁵ HROMADOVÁ, Ludmila. *Pamiatky - Červeník*. In LEHOTSKÁ, Darina. Hlohovec a jeho okolie. Bratislava : Obzor, 1968, s. 215.

⁶ LEHOTSKÁ, Darina. *Najstaršie osídlenie Hlohovca a jeho okolia*. In LEHOTSKÁ, Darina. Hlohovec a jeho okolie. Bratislava : Obzor, 1968, s. 43.

⁷ LEHOTSKÁ, ref. 6, s. 44.

⁸ ADAMKOVIČ, Anton. *Červeník*. (1. Vydanie). Trnava : KON-PRESS, 2002, s. 65.

⁹ MARSINA, Richard (ed). *Codex diplomaticus et epistolaris Slovaciae I*. Bratislava: SAV, 1971, s. 66.

¹⁰ MARSINA, Richard (ed). *Codex diplomaticus et epistolaris Slovaciae II*. Bratislava: SAV, 1987, s. 320.

Rufimu. A práve s menom Abrahám Rufus (Rufi, Ryšavý, Červený), sa viažu ďalšie pomenovania obce až do súčasnosti.

V 15. storočí výrazne ovplyvnili územie nielen Červeníka Husiti. Prvá i druhá husitská výprava, v rokoch 1428 a 1429, mesto Hlohovec obišla, ale obce medzi nimi aj Červeník boli nesporne zasiahnuté. V bojoch proti Kališníkom, ako sa Husiti sprvu sami nazývali, sa aktívne angažovali aj páni Hlohovca Ujlakyovci. Nadchádzajúce 16. storočie bolo poznačené nielen koncom stredoveku u nás, ale najmä tureckým nebezpečenstvom. Pri obrane krajiny proti Turkom, mal veľký význam aj neďaleký hrad v Hlohovci. Turci po svojom víťazstve pri Moháči podnikali mimoriadne pustošivé nájazdy na celé juhozápadné Slovensko.

V roku 1600 sa majiteľmi panstva stali Stanislav a Krištof Thurzo. Po vymretí Thurzovcov v roku 1636 pripadli ich panstvá Uhorskej kráľovskej komore.¹¹ V 17. storočí znamenali hrozbu pre krajinu a jej pokojný vývoj mohutné stavovské povstania. Aj zemepáni Hlohovca Thurzovci sa postavili na stranu povstalcov proti Habsburgovcom. Za vlastníctva Forgáčovcov, tretieho zemepanského rodu vlastniaceho Hlohovské panstvo, sa stala vari najdôležitejšia udalosť v dejinách Červeníka v období Uhorska: jeho presťahovanie. V týchto časoch vypuklo nové stavovské povstanie a rovnako sa ozvali aj dovtedy upokojení Turci. Po dlhom obliehaní sa Turkom podarilo dobyť pevnosť Nové Zámky, ktorá bola poslednou veľkou prekážkou v ich postupe na metropolu Viedeň. Osmani ale smerovali aj do iných častí ríše. Podarilo sa im dobyť Hlohovec a podmaniť si celé miestne panstvo.

V roku 1665 odkúpila Uhorská komora od Forgácha časti územia obcí Madunice, Drahovce, Šulekovo a Červeník za sumu 30 000 zlatých.¹² V tom istom období sa začal stavať aj úplne nový Červeník na miestach, kde stojí doteraz. Meno obce sa vtedy spomína ako Veresvar¹³. Stavba novej pevnosti postupovala rýchlo, v časoch začiatku výstavby dostala nová pevnosť aj meno: Leopoldopolis.¹⁴ Stavební robotníci a remeselníci, ktorí stavali Leopoldov, potrebovali lepšie ubytovanie a životné zázemie a tak bolo pre nich vytvorené sídlisko s názvom Mestečko, ležiace v tesnom susedstve stavby pevnosti. Leopoldov bol dokončený už v roku 1669 a v tom istom roku bola osada Mestečko povýšená na mestečko a dostala mnohé výsady.

Nová leopoldovská pevnosť však do bojov proti Osmanov výraznejšie nikdy nezasiahla, pretože bola všeobecne pokladaná za veľmi ťažko dobytú. Prvú bojovú skúšku zažila až v roku 1678, keď sa musela brániť Tökölyho kuruckým vojskám, ktoré ju intenzívne obliehali, ale nedobyli¹⁵. V roku 1683 sa odohrala ďalšia významná udalosť v histórii Červeníka a okolia. Vtedy dal veliteľ Leopoldova podpáliť okolité pôvodné obce Červeník a Šulekovo a neskôr aj Mestečko, aby nemohli slúžiť ako úkryt pre Turkov. Po pomnutí nebezpečenstva bolo Mestečko obnovené ale pôvodný Červeník nie. Ten sa teda ďalej rozvíjal už iba na svojom

¹¹ MARSINA, ref. 10, s. 81.

¹² KLEIMAN, Ladislav - SRDOŠ, Ladislav. *Leopoldov 1669 – 1969*. Leopoldov: MsNV, 1969, s. 52.

¹³ ADAMKOVIČ. ref. 8, s. 19.

¹⁴ KLEIMAN - SRDOŠ, ref.12, s. 49.

¹⁵ KLEIMAN - SRDOŠ, ref. 12, s. 61.

novom území. Turci boli krátko nato porazení v bitke pri Viedni a nútení na rýchly ústup z nášho územia.

Aj 18. storočie bolo nepokojné. Forgáčovci z dôvodu pripojenia sa na stranu povstalcov voči kráľovi o svoje majetky prišli. Preto sa od roku 1720 novými a zároveň aj poslednými majiteľmi panstva stal rod Erdödy. Boli to oddaní katolíci, stojaci pevne na strane Habsburgovcov. V roku 1726 sa v Červeníku začalo so stavbou kostola. Ten bol pre nedostatok peňazí úplne dokončený až v roku 1787. Veža kostola bola pristavená v roku 1809.¹⁶ Výrazné zmeny v spoločnosti priniesli až revolučné roky 1848 – 1849. Do bojov, ktoré sa odohrali na Slovenskom území významným spôsobom zasiahol aj samotný Červeník. Práve v ňom boli v roku 1849 ubytované obnovené jednotky Slovenského dobrovoľníckeho zboru pod velením Bernarda Janečku. Tieto jednotky sídlili jednako v budove, kde bola neskôr škola, ale aj v domoch jednotlivých obyvateľov. Muži týchto jednotiek pochádzali zo širšieho okolia Myjavy, ale aj zo samotného Červeníka. Koncom mesiaca január prišiel do Červeníka Ján Francisci a stal sa kapitánom a zástupcom veliteľa. Okrem neho sem prišiel aj Štefan Daxner. Dobrovoľníkom sa podarilo začiatkom februára 1849 dobyť pevnosť Leopoldov. Práve v tom čase do Červeníka prišiel aj predseda Slovenskej národnej rady Michal Miloslav Hodža spoločne s rodinou, aby s velením zboru dobrovoľníkov dohodol ďalší postup. Krátko nato sa veliteľom dobrovoľníckeho vojska stal Francisci a spolu so zborom odtiahli smerom na Komárno.¹⁷

V roku 1855 bola leopoldovská pevnosť pretvorená na väznicu.¹⁸ Tu našli niektorí Červeníčania svoje zamestnanie ako dozorcovia väzňov. Koncom 19. storočia bolo v Červeníku vykonané katastrálne mapovanie celého chotára obce a zároveň uskutočnená aj rozsiahla komasácia pozemkov. Z pohľadu hospodárstva a rozvoja infraštruktúry regiónu bol dôležitým rok 1876, kedy bola dokončená a do užívania odovzdaná železnica spájajúca Trnavu s Leopoldovom a o pol roka neskôr aj jej pokračovanie do Nového Mesta nad Váhom.¹⁹ V blízkosti Mestečka na červeníckom chotári bola postavená stanica železnice. Na samom konci storočia bola daná do užívania aj trať vedúca priamo do Hlohovca. Železnica poskytla mnohým Červeníčanom dobré zamestnanie na rozličných pracovných pozíciách. Roky nastupujúceho 20. storočia znamenali pre celý Červeník obdobie mimoriadne prudkých zmien, ktoré zasiahli nielen obec samotnú, ale aj každého jej obyvateľa.

V roku 1906 bola postavená aj nová budova stanice *Leopoldov*, ktorá svojmu účelu slúži dodnes. Železnica poskytla mnohým Červeníčanom dobré zamestnanie na rozličných pracovných pozíciách.

Roky na prelome storočí znamenali istý útlm rastu hospodárstva a obchodu, ktorý bol badateľný v druhej polovici 19. storočia. Do tohto vývoja sa neustále negatívne snažilo zasahovať ešte stále hlohovské feudálne panstvo. Červeníka, keďže bol skoro výlučne roľníckou obcou sa tieto pohyby nejako výrazne nedotkli.

¹⁶ KLEIMAN - SRDOŠ, ref. 12, s. 263.

¹⁷ ADAMKOVIČ, ref.8, s. 99–101.

¹⁸ KLEIMAN - SRDOŠ, ref. 12, s. 92.

¹⁹ KLEIMAN - SRDOŠ, ref. 12, s. 31–32.

Rovnako nebol zasiahnutý postupnou, i keď pomalou snahou domáceho národného hnutia o vymanenie sa z jarma Maďarov.

Rok 1914 bol rokom vypuknutia Prvej svetovej vojny. Aj keď v obci ani v jej širšom okolí sa nebojovalo, predsa vojna zasiahla do života Červeníka. Mnoho jeho obyvateľov muselo odísť na front a zanechať tak svoje domy a hospodárstva na starosť svojim deťom a manželkám. Z nich 21 sa živých do Červeníka už nikdy nevrátilo²⁰. Vojnové roky boli náročné, keďže celé hospodárstvo sa orientovalo iba na vojnu a zásobovanie vojakov. Počas vojny padli za obeť aj kostolné zvony, ktoré poslúžili ako materiál na výrobu zbraní.

Na jeseň roku 1918 sa vojna skončila a 28. októbra bola v Prahe vyhlásená Československá republika. Prvé mesiace nového štátu sa niesli v znamení neistoty a nepokojov, ktoré tesne zasiahli aj obyvateľov Červeníka. Na svedomí ich mala najmä postupujúca maďarská armáda, ktorá sa snažila obsadiť časti už nášho suverénneho územia. V decembri sa im podarilo obsadiť Hlohovec a tak musela na pomoc prísť československá armáda, ktorá mesto oslobodila a cudzích vojakov zahnila. Od nasledujúceho roku, keď sa celková situácia ustálila, sa už začalo v plnej miere úradovať po slovensky aj v Červeníku. Obec odvtedy začala používať poslovenčený názov *Verešvár*²¹. Nasledujúce obdobie bolo jednak v znamení konsolidácie štátnej správy a samosprávy, ale aj sociálnych nepokojov a narastajúcej nezamestnanosti. Najmä v meste Hlohovec sa konali početné štrajky zamestnancov priemyslu, ale aj služieb. Najmasovejšie protestné akcie sa uskutočnili v roku 1920. Tieto pohnuté udalosti ale Červeník vo veľkej miere obišli.

V roku 1919 vzniklo v obci Červeník *Potravné družstvo*²², ktoré prevádzkovalo v samom centre obce nielen obchod s rozličným tovarom, ale aj neodmysliteľnú krčmu. Družstvo počas svojej existencie až do jeho poštátneia v roku 1948 prosperovalo. Okrem tohto družstva jestvovalo v obci aj *Úverné družstvo*²³, ktoré vzniklo ako súčasť *Potravného družstva* pod názvom Úsporný spolok a až neskôr sa osamostatnilo. Fungovalo ako ľudová sporiteľňa pre miestnych obyvateľov.

V obci ďalej pôsobilo niekoľko spolkov. Najstarším a aj najvýznamnejším z nich bol *Zbor dobrovoľných ohňohasičov*²⁴, ktorý po rôznych zmenách názvu pretrval až do súčasnosti. Roky, ktoré nasledovali boli v obci relatívne pokojné, neudiali sa tu významné udalosti. Za zmienku stojí napríklad *Pozemková reforma* v rámci, ktorej bola časť pôvodných *Erdödyovských* panských pozemkov ležiacich v katastri obce prerozdelená obyvateľom, ale vo veľkej miere z neďalekého Leopoldova, vtedy ešte Mestečka²⁵. Predstavenstvo obce Červeník žiadalo v roku

²⁰ Celkový počet obetí bol 24. Pozri: ADAMKOVIČ. ref.8, s. 105.

²¹ Ministerstvo vnútra SR – Štátny archív v Bratislave, pobočka Trnava (ďalej len „ŠATT“), fond (ďalej len „f.“) Obvodný notársky úrad v Červeníku 1874-1945 (1949) (ďalej len: „ONÚČ“), Správne knihy (ďalej len: „SPK“), Škatuľa. č. 1, Inv. č. 1: Zápisnice obecného zastupiteľstva Červeník 26.02.1903 – 19.12.1927.

²² ADAMKOVIČ. ref.8, s. 358.

²³ ŠATT, f. ONÚČ, Administratívne spisy (ďalej len: „ADSP“), Šk. č. 9, Inv. č. 131: spis č. 2455/1934.

²⁴ ADAMKOVIČ. ref.8, s. 221.

²⁵ ŠATT, f. ONÚČ, ADSP, Šk. č. 9, Inv. č. 124: spis č. 960/1927.

1925 na trati zriadiť železničnú zastávku, čomu nebolo nikdy vyhovené²⁶. Okrem toho sa uvažovalo nad elektrifikáciou dediny, čo bolo ale kvôli nedostatku peňazí odložené o niekoľko rokov neskôr. Z plánov, ktoré sa aj skutočne realizovali bola stavba úplne novej školy v 30. rokoch. Táto nová budova nahradila starú, už nevyhovujúcu.

Z obdobia prvej Československej republiky spomeňme ešte jednu udalosť, ktorá sa týkala pomenovania obce. V marci roku 1925 prišlo z vtedajšieho Okresného úradu v Hlohovci nariadenie, aby sa obec, vtedy nazývaná *Verešvár*, rozhodla či sa chce volať Červená či Červené. Obecné zastupiteľstvo rozhodlo v tejto veci jasne. Odmietlo zmenu názvu obce a miesto predložených návrhov odhlasovalo iba úpravu pomenovania na *Verešvár nad Váhom*²⁷.

Ďalšie dejiny obce pripravili udalosti na konci 30. a začiatku 40. rokov. Situácia v obci cez druhú svetovú vojnu bola relatívne pokojná aj keď napätie i strach tu stále boli.

Vážnejšou sa stala situácia po vypuknutí Slovenského národného povstania v roku 1944. Vtedy sa presúvala aj Trnavská posádka smerom na Nitru. Pri prechode Leopoldovom sa k nej pripojilo aj niekoľko mužov z obce. Okrem nich sa povstania zúčastnilo aj veľa ďalších obyvateľov z okolia. Vlastný front cez Červeník prešiel v samom začiatku apríla 1945, kedy sovietska Červená armáda prišla v smere od Hlohovca a na jeden deň sa zastavila aj v obci, aby zlikvidovala zvyšky nemeckého odporu v blízkosti Žilkoviec. Počas tohto frontového presunu zahynuli priamo v Červeníku aj dvaja civilisti²⁸.

Obdobie, ktoré nasledovalo po vojne bolo mimoriadne zložité. Ešte zložitejšie obdobie nastalo po zmenách, ktoré priniesol „*Vítazný február*“ 1948. Moc v celom Československu, ako aj v Červeníku prebrala komunistická strana a tá vymenila aj predstaviteľov obce. Začalo sa aj tu s budovaním socializmu. Vari najväčšou zmenou v živote dediny bola postupná kolektivizácia pôdy. Roľnícky Červeník a jeho obyvatelia tieto prudké zmeny znášali iba veľmi ťažko. Z vyšších miest sem prichádzali agitátori, ktorí mali presviedčať stredných a malých roľníkov o výhodách kolektívneho hospodárenia na poľnohospodárskej pôde. V lete toho istého roku bolo založené *Strojové družstvo*, ktoré zabezpečovalo pre svojich členov potrebnú strojovú techniku. V tom istom čase dostala obec nové pomenovanie. Dovedy používané *Verešvár nad Váhom* sa zmenilo na Červeník, ktoré vydržalo do dnes²⁹. V roku 1949 vzniklo vlastné, zatiaľ iba maličké prechodné *Roľnícke družstvo* II. typu. V roku 1951 *Jednotné roľnícke družstvo* naozaj vzniklo. Kolektivizácia prebiehala len veľmi pomaly. Proces združstevnenia Červeníka bol zavŕšený až v roku 1960, kedy do JRD vstúpili už všetci roľníci³⁰.

Okrem už vyššie uvedených udalostí sa v obci toho po vojne udialo skutočne veľa. Rapídne vzrástol počet domov a tým aj počet obyvateľov, boli vybudované

²⁶ SATT, f. SPK, Šk. č. 1, Inv. č. 1: Zápisnice obecného zastupiteľstva..., s. 355: spis 14//1206/1925.

²⁷ SATT, ref. 26, s. 344: vec 8//878/1925.

²⁸ ADAMKOVIČ, ref.8, s. 114.

²⁹ ŠATT, f. Obvodný úrad MNV v Červeníku 1945–1950 (ďalej len: „OÚMNVČ“), Šk. č. 8, Inv. č. 26: vec 12472/1948.

³⁰ Obec Červeník, Registratúra obecného úradu, Kronika obce Červeník, roky záznamov 1951; 1960.

mnohé verejnoprospešné budovy, upravené cesty a chodníky a rovnako vytvorené celkom nové, v rámci okrášlenia a prestavby centra obce boli odstránené typické zeleninové pivnice³¹ pred domami, ako aj zvonica, ktoré tu stáli dlhé desaťročia. Z pôvodne malej, takmer výlučne roľníckej dedinky vyrástla veľká a moderná obec.

Topografia obce Červeník v roku 1894³²

Na konci 19. storočia už boli chotárne hranice jednotlivých obcí na Slovensku väčšinou pevne ustálené a v teréne často krát aj viditeľne vyznačené. Nie inak tomu bolo aj v obci Červeník.

Obec mala v sledovanom roku celkovo za susedov 11 obcí a ich 13 katastrálnych území³³. Zo severozápadu to bola obec *Petova (Peteöfalu)*³⁴ a severnejšie susedila s *Pečeňadmi (Pecsenyed)*. Zo severnej strany susedil Červeník s obcou *Veľké Kostolany (Nagy Kosztolány)*, zo severovýchodu s dedinou *Madunice (Madunicz)*. Východným susedom bola obec *Svätý Peter (Szent Péter)*. Juhovýchodne Červeník susedil s mestom *Hlohovec* dobovo tiež *Frašťák (Galgócz)*, z juhu to bola dedina *Bereksek (Beregszeg)*³⁵, z juhozápadnej strany obce *Trakovice (Karkócz)* a *Žilkovce (Zsukocz)*. A napokon zo západu to bola obec *Ratkovce (Ratkócz)*.

Okrem vyššie už menovaných susedov nemožno zabudnúť ešte na jedného. Jeho umiestnenie bolo v skutku atypické a netradičné³⁶. *Mestečko (Újvároska)*³⁷, ktoré bolo a aj je najmladším susedom Červeníka, ležalo prakticky vnorené do chotára obce Červeník v jeho južnej časti. Jeho chotár bol veľmi malý a jeho hranice tesne kopírovali hranicu zastavaného územia. Navyše kataster tohto malého mestečka nebol celistvý, ale rozdelený na dve časti, akoby ostrovy, ktoré „obmýval“ chotár Červeníka. Prvá z nich bola vlastná obec, pomenovaná ako *Mestečko I. časť (Újvároska I. rész)*, druhá časť ležala na východnej strane a okrem Červeníka susedila aj s obcou *Svätý Peter*. Táto časť už netvorila zastavané územie, ale boli tu pozemky Mestečanov.

Aby bol náš výpočet susedov celkom úplný, musíme ešte uviesť jedno ostrovné územie a tým v podstate aj suseda. Na pôvodnej katastrálnej mape je tento sused uvedený pod názvom *Hlohovec II. časť (Galgócz II. rész)* alebo aj ako *Leopoldov (Lipótvár)*. Jedná sa o pôvodnú protitureckú pevnosť s jej najbližším okolím, o ktorej bola reč v predchádzajúcej kapitole. Tá už v tých časoch slúžila ako štátna väznica.

³¹ Fotografia poslednej zachovanej pivnice vid'. Obrázok č. 4)

³² Na obrázku č. 1 je mapa znázorňujúca stav chotára obce v roku 1894.

³³ ÚAGK, fond (ďalej len „f.“) Pôvodný katastrálny operát (ďalej len „PKM“), signatúra: NI 433 (obec Červeník a Leopoldov) rok 1894.

³⁴ Všetky miestne názvy uvádzame v slovenčine a v zátvorke tak ako sú uvedené na mape, neskôr už iba slovenský tvar.

³⁵ Dnes Šulekovo, miestna časť Hlohovca.

³⁶ V našich podmienkach nie je celkom bežné aby nejaká obec alebo mesto ležali v katastri inej obce či mesta. V našom prípade je to z dôvodu vzniku obce Mestečko až v 17. storočí na území, ktoré vtedy zaberá chotár Červeníka.

³⁷ Dnes Leopoldov.

Samozrejme, vývoj vzájomných hraníc, hlavne s obcou Mestečko, zaznamenal v ďalšom období prudké zmeny.

V druhej časti o dobovej topografii sme vychádzali z jednotlivých mapových listov pôvodnej katastrálnej mapy³⁸ a stručne a výstižne popísali ich obsah, ktorý sme ak to bolo potrebné na bližšiu charakteristiku, doplnili o údaje z iných zdrojov.

V severozápadnej časti ležal Pečeňadský lesík zvaný *Háj*³⁹, ktorý čiastočne zasahoval aj na územie obce Červeník. Na severnej a východnej strane sa nachádzala lokalita zvaná *Pol diely a Mlieč (Pol Dili és Mlics)*. Podľa mapy a parcelného protokolu sa jednalo hlavne o lesnú pôdu v severnej časti a ornú v časti južnej. V osi sever-juh prechádzala železničná trať spájajúca Bratislavu s Trenčínom. V juho-východnej časti prvého mapového listu je pri trati na hranici lesného porastu zobrazená železničná zástavka Madunice s malým osamoteným domčekom. Na juhozápade sa nachádza už spomenutý listnatý lesík, avšak tu na území Červeníka s menom *Andač*, v jeho strede sa nachádza niekoľko lúk. V parcelnom protokole je celé územie pomenované ako *Andač(ské) lúky (Andacs luki)*, cez ne prechádza aj cestička z Červeníka do *Pečeňad*. Najväčším majiteľom pôdy v týchto lokalitách, najmä v lese *Mlieč*, bol gróf František Erdödy z Hlohovca. Okrem neho väčšie celky vlastnila aj samotná obec Červeník. Zvyšok pôdy tvorili parcely drobných vlastníkov⁴⁰.

V severnej časti územia obce pri už spomenutej železnici, bol les *Mlieč* a ďalej na východ aj cestička z *Maduníc* vedúca ku železničnej zástavke.

V západnej časti sa pri hraniciach chotára nachádzal Ratkovský les, a východne od nich sa nachádzala lokalita *Líščie jamy (Listye Jami)*, cez ne sa zo severu na juh kľukatil malý vodný kanál. Medzi *Líščimi jamami* a železnicou bolo pole s názvom *Kopce a Jahorný kút (Kopcze és Jahorni kút)*. Na východnej strane od trate sa nachádzala roľa s menom (*Urbár*) *Trávníky (Urbár Trávníki)*.

Južným smerom sa nachádzal hon s pomenovaním *Horné Kapustnice (Horne Kapusznicze)*. V juhozápadnej časti bola ďalšia cesta, ktorá smeroval z Červeníka do *Ratkoviec*, južnejšie od nej je až do dnes územie nazývané *Rúbanice (Rubanicze)*. Na východ od vážskej železnice prechádzala aj hradskej cesty smerujúcej z *Mestečka* do *Maduníc*.

V podstate v strede chotára ležala stará časť vlastnej obce. Na jej severe ležalo akési návesie (dnes *Mlynská ulica*) tvaru nepravidelného 6-uholníka, ktoré bolo zo štyroch svojich strán lemovaná domami. Táto severná časť Červeníka sa nazývala a aj dnes ľudovo nazýva *Mlyny*, keďže tu bývali v minulosti mlynári, ktorí mali svoje mlyny na rieke Váh⁴¹. Z tejto časti obce sa vchádzalo na *hlavnú ulicu* obce (dnes *Hviezdoslavova ulica*), ktorá tvorila jadro samotnej dediny.

Na východnej strane katastra obce ležalo niekoľko výbežkov územia. Jeden z nich tesne popri starom ramene Váhu v tvare oblúka, ktorý miestni obyvatelia

³⁸ ÚAGK, f. PKM, NI 433 (obec Červeník a Leopoldov) rok 1894, mapové listy č. 1 – 9.

³⁹ Na mape z pochopiteľných príčin nie je uvedený.

⁴⁰ ÚAGK, f. PKM, NI 433 – operáty katastrálnej mapy, parcelný protokol, rok 1894.

⁴¹ ADAMKOVIČ, ref. 8, s. 31.

volajú *Malý Vážok*⁴². Na severozápade od tohto honu sa nachádzalo pole *Pol diely a Mlieč*, južne pod ním *Urbár Trávniky*. Na samom východ od tejto hradskej cesty ležala lokalita *Od Malého Vážku (Od malecho vászku)*. Skoro všetky hony a pozemky v tejto časti územia mali charakter ornej pôdy. Výnimkou je azda iba samotný *Malý Vážok*, ktorý tvoril pozostatok mŕtveho vážskeho ramena a preto je na mape vyznačený ako trstinový porast.

Na juhovýchodnej strane sa kľukatila chotárna hranica, ktorá kopírovala na katastrálnej mape bezmenný, ale miestne nazývaný potok Čanov⁴³. Na tomto liste mapy je vyznačená jediná lokalita a to Čierne blato (*Cserne blato*), ktoré bola taktiež ornou pôdou, ktorá bola obohatená niekoľkými lúkami.

Severne od Čierneho blata prechádzala ďalšia cesta smerujúca zo Žlkoviec do Červeníka (dnes *Družstevná ulica*). Smerom na juh od tejto cesty sa na západnej strane vyskytovalo pole pomenované *Urbárske lúky (Urbarszka luki)*, južne pod ním sa rozprestieral veľký hon *Urbár Starý háj (Urbár sztári háj)*. Východne od *Urbára Starý háj* sa nachádzalo tiež rozlohou veľké pole s menom *Pomedzi cesty (Pomedzi ceszti)*, ktoré z východnej strany ohraničuje železničná trať. Na východ od dráhy sa nachádzala už spomenutá hradská. Medzi železnicou a hradskou nachádzalo miesto nazvané *Pri Mestečku (Pri mesztecsku)*. Na celej východnej strane od hradskej cesty ležalo obrovské pole *Paradajs (Paradeisz)*. Priestor medzi hradskou, železnicou a druhou odbočkou do obce Červeník v približnom tvare trojuholníka sa nazýva *Za štrekou (Za zselezniczu)*. V centrálnej časti bola lokalita *Dolné Konopnice (Dolne Konopnicze)*.

Severnú od nej ležala vlastná obec. Do obce smeovali štyri hlavné cesty, prvá severozápadná (dnes *Mlynská ulica*). Druhá severovýchodná (dnes *Kollárova ulica*), hneď vedľa tejto cesty a železnice bola severne od nej tzv. *Panšula*⁴⁴. Jedná sa o menší pozemok slúžiaci tunajšej škole pri výučbe. Hneď vedľa nej bol hliník.

Z tejto cesty vybiehali dve južne smerujúce odbočky, popri ktorých sa nachádzali taktiež iba malé políčka a niekoľko hospodárskych budov. Prvá z odbočiek (dnes *Štúrova ulica*) smerovala až za dolný koniec obce, obchádzala z dvoch strán cintorín s kostolom a ústila do v poradí tretej juhovýchodnej (dnes *Ullice Osloboditeľov*), hlavnej prístupovej cesty do obce. Druhá z odbočiek (v súčasnosti *Jilemnického ulica*) bola v princípe rovnobežná s prvou odbočkou a do tretej, juhovýchodnej prístupovej cesty do dediny ústila zhora pred cintorínom, v miestach, kde stojí dodnes socha sv. Jána Nepomuckého⁴⁵. Na tejto odbočke existovalo už hospodárskych budov oveľa viac ako na tej prvej. Je to prirodzené, pretože tieto budovy ležali na pozemkoch, ktoré priamo náležali k domom na hlavnej ulici. Priestranstvo medzi železnicou a prvou z odbočiek sa nazývalo *Za kostolom (Za Kosztolom)*. Na jeho severnej strane bola štrková baňa a v blízkosti, južne pod ňou, železničný strážny domček.

Obecný kostol Obetovania Panny Márie, stojaci uprostred cintorína, sa nachádza v juhovýchodnom cípe intravilánu obce. Územie cintorína bolo a aj je

⁴² ADAMKOVIČ, ref. 8, s. 49.

⁴³ ADAMKOVIČ, ref. 42.

⁴⁴ Z nemeckého „Baumschule“ čo znamená stromová škôlka.

⁴⁵ Osobný terénny výskum.

ohraničené už uvedenými dvoma odbočkami a spomenutou prístupovou cestou z *Mestečka*, ktorá ďalej pokračovala do dediny, a zo severu malou priekopou. V týchto miestach začínala odbočná ulica (teraz *Ružová ulica*) do časti, ľudovo nazvanej *Dolné Búdy* resp. *Rozmarínová ulica*⁴⁶, ktorá sa rozprestierala južne od prístupovej cesty z *Mestečka*. V tejto južnej časti obce sa nachádzalo aj niekoľko obytných domov. Ulica prechádzala celým týmto dolným koncom dediny a ústila do hlavnej ulice na jej južnom konci. Táto úzka ulička má značne nepravidelný tvar, ktorý sa mierne podobá na položené písmeno „L“. Okrem domov tu boli taktiež záhrady a niekoľko hospodárskych stavieb.

Hlavná, tretia prístupová cesta (dnes *Ulica Osloboditeľov*) ústila takmer kolmo do *hlavnej ulice* v obci v jej dolnej časti. Na tejto významnej ceste sa veľa objektov v dobe vzniku mapy nenachádzalo. Od svojho kríženia so železnicou v juhovýchodnej časti mapy, pokračuje postupne na sever až ku kostolu. Z oboch strán bola lemovaná poľami. Vo svojej prvej tretine dĺžky sa na jej východnej strane nachádzalo súsošie Sedembolestnej Panny Márie⁴⁷. Keď sa táto cesta blížila k intravilánu, na jej ľavej strane ležalo malé štrkovisko. Neskôr prechádzala okolo cintorína, ktorí sme spomenuli vyššie, v týchto miestach sa postupne otáčala doľava a pokračujúc do obce. Na jej pravej strane, práve v onom mieste ohybu sa nachodila malá a plytká vodná plocha, ktorú tunajší volali *Barinka*.

Poslednou, štvrtou cestou vedúcou do Červeníka (dnes *Družstevná ulica*) bola *juhozápadná* cesta z obce Žlkovce. Do dediny vchádzala rovnako v tých miestach, ako ulička prechádzajúca cez *Dolné Búdy*, teda na južnom konci *hlavnej ulice*, avšak na jej náprotivnej strane. Na tejto ceste sa nachádzali domy iba na jednej strane a aj to v miestach blíženia sa k svojmu ústiu do *hlavnej ulice*.

Hlavná ulica Červeníka (dnes *Hviezdoslavova ulica*) je približne rovnobežná so železničnou traťou, ktorá prechádza popri intraviláne obce. Jednalo sa o širokú ulicu s hustou radovou zástavbou. Jej dĺžka je približne 360 m a šírka okolo 40 m⁴⁸. Domy sú tu aj dnes väčšinou navzájom pospájané a vytvárajú jednotný priečelný rad. Boli pre ne typické relatívne dlhé a úzke dvory, v ktorých sa nachádzali ďalšie samostatné domy vzájomne spojené. Znamenalo to teda, že mali iba jeden spoločný vchod z ulice. Takýto charakter zástavby bol badateľný na oboch stranách *hlavnej ulice*. Pred takmer každým domom stála pivnica na zeleninu s typickými výpustkovými vstupmi do nich⁴⁹.

Západná strana ulice bola takmer úplne kompaktná od južného až po jej severný koniec, za ktorým sa nachádzalo už zmienené návesie. Zato na východnej strane sa vyskytovali až dve odbočky, prvou z nich bolo už spomenuté vyústenie tretej prístupovej cesty do obce v smere od *Mestečka*. Druhá odbočka sa nachádzala približne v strede hlavnej ulice, jednalo sa o krátku ulicu, na ktorej existovala však hustá domová zástavba na jej oboch stranách a dokonca aj uprostred nej sa ťahal rad domov. Táto krátka ulica sa medzi obyvateľmi nazýva aj (*Prostredné*) *Búdy*⁵⁰.

⁴⁶ ADAMKOVIČ. ref. 8, s. 31.

⁴⁷ Osobný terénny výskum.

⁴⁸ Vlastný terénny výskum s použitím GPS zariadenia.

⁴⁹ HROMADOVÁ. ref.5, s. 215.

⁵⁰ ADAMKOVIČ. ref.8, s. 31.

V mieste tejto druhej odbočky sa uprostred *hlavnej dedinskej ulice* nachádzala budova zvonice.⁵¹

Na východe chotára sa nachádzal *Starý Váh (Ó Vág)*. Na severozápadnej strane pokračovala lokalita *Od Malého Vážku*, na východ od nej až ku pravému brehu Váhu sa vyskytovalo menší územie s menom *Medzi Váhmi (Medzi vahi)*. Úplne na severovýchode, na ľavom brehu Váhu bola lokalita *Urbárska síhoť (Urbárszka sziget)*, ktorá bola celkom odtrhnutá od chotára Červeníka a prístupná iba z opačnej strany rieky.

Na južnej strane katastra obce ležal *Vlčí resp. Farkašov kút (Farkas kút)*, na východ od neho prechádzala železnica, a na jej východnej strane v blízkosti chotárnych hraníc Červeníka ležala železničná stanica s niekoľkými budovami, ktoré sa vyskytovali na pozemku železnice. Stanica sa v tom čase nazývala *Hlohovec Leopoldov (Galgoéz Lipotvár)*. Od stanice viedla cesta do Mestečka, ktorá zároveň tvorila katastrálnu hranicu. Územie tvorilo v prevažnej miere poľnohospodárska pôda a obvod dráhy.

Na juhovýchodnej strane chotára Červeníka sa nachádzali aj dve enklávy a to územie Mestečka a enkláva Hlohovca – pevnosť Leopoldov. Medzi nimi ležali *Trolasky (Trulaszky)*.

Topografia a vývoj územia obce od roku 1895 do roku 1918

Počas tohto obdobia došlo k viacerým zmenám či už chotárnych hraníc Červeníka, ale dokonca aj jeho susedov. Prvá zmena hraníc prebehla v roku 1898, kedy bol hon *Trolasky* pričlenený k obci *Mestečko (Mestečko I. časť)* a územie s názvom *Prekopávané* pričlenené k *Mestečku II. časť*. Odôvodnené to bolo faktom, že všetky pozemky v zmienených honoch patrili výlučne obyvateľom Mestečka. Obec Červeník tak stratila celkovo 43 KJ a 1563 KS², tvoriacich ornú pôdu, ktoré takto získalo Mestečko. Okrem tohto bolo k *Mestečku* pričlenené aj územie dosiaľ patriace obci *Bereksek* s názvom *Mestecký hon (Újvároska dűlő)*, ktoré ležalo južne pod *Mestečkom*⁵². Týmto sa *Mestečko I. časť*, značne územne rozšírilo. Prestalo byť len malým ostrovom v katastri Červeníka a stalo sa zároveň aj západným susedom *Leopoldova*. Zároveň sa skrátila vzájomná hranica červenického a berekseckého chotára o viac ako polovicu.

Druhá, omnoho menšia zmena hraníc nastala už v roku 1900. Pri nej naopak k chotáru Červeníka pribudlo maličké územie o rozlohe niečo vyše 1 KJ. Ktoré sa nachádzalo v cípe honu *Paradajs* južne pod pevnosťou v susedstve onoho spojovacieho kanála⁵³. Pozemok, ktorý doposiaľ patril k *Leopoldovu*, mal tvar zvláštneho štvoruholníka pripomínajúceho zakrojený trojuholník.

V roku 1902 sa uskutočnila ďalšia menšia zmena hraníc, tentoraz s obcou *Mestečko*. Červeník týmto opäť stratil časť svojho územia. V rámci zmeny hranice bol odtrhnutý malý močiar, ležiaci v časti *Paradajs*, na rohu severovýchodnej

⁵¹ Na obrázku č. 3 sa nachádza mapka na ktorej je znázornená zastavaná časť obce Červeník aj číslami domov podľa stavu z roku 1894.

⁵² ÚAGK, f. PKM, NI 433 – operáty katastrálnej mapy, popis hraníc z roku 1899.

⁵³ ÚAGK, f. PKM, NI 433 – operáty katastrálnej mapy, popis hraníc z roku 1900.

chotárnej hranice s *Mestečkom I. časť* a *Trolaského mosta*, ktorý bol na ceste vedúcej do pevnosti⁵⁴.

V poradí štvrtá zmena katastrálnej hranice, znamenala znovu pre obce Červeník stratu územia. Dotknuté územie sa nachádzalo v hone s menom *Pri Mestečku*. Jednalo sa tu o skoro obdĺžnikový lán zeme, zo severu, východu a už aj z juhu ohraničený prvou časťou obce *Mestečko*. Zo západu vznikla nová hranica, ktorú tvorila časť cesty vedúcej z *Mestečka* k železničnej stanici. K tejto zmene došlo na základe ministerského rozhodnutia tesne pred začiatkom prvej svetovej vojny v roku 1914. Chotár Červeníka tým stratil vyše 6 KJ zeme⁵⁵.

Ako si možno všimnúť, Červeník prišiel za obdobie dlhé ani nie 17 rokov celkovo o pôdu o výmere vyše 50 KJ. Jeho územné zisky činili iba vyše jedného jutra zeme.

Tabuľka 1: Zmeny rozlohy častí chotára obce Červeník od roku 1895 do 1918

rok zmeny	časť, ktorej sa týka zmena	pôvodný majiteľ / nový majiteľ	rozloha dotknutého územia v KS ²	rozloha dotknutého územia v m ²
1898	Trolasky, Prekopávané	Červeník / Mestečko	70363	254010
1900	Paradajs časť	Hlohovec / Červeník	2353	8494
1902	Paradajs časť	Červeník / Mestečko	cca. 700	cca. 2500
1914	Pri Mestečku časť	Červeník / Mestečko	10150	36641

V otázke zmien susedov Červeníka je potrebné uviesť dve udalosti. Prvou bolo zlúčenie obcí *Petova* s obcou *Pečeňady* v roku 1904, tým vznikla jediná dedina s menom *Petova*. Druhou oveľa zaujímavejšou, bolo pričlenenie *Leopoldova* (*Hlohovec II. časť*) k *Mestečku* v roku 1906. Toto katastrálne územie ostalo zachované neporušené a bolo pomenované ako *Mestečko III. časť*⁵⁶. Obec *Mestečko* tak získala nielen ďalšie územie do chotára, ale aj pevnosť v ktorej sa okrem štátnej väznice nachádzala aj malá nemocnica slúžiaca aj verejnosti.

⁵⁴ UAGK, ref. 53, popis hraníc z roku 1902.

⁵⁵ UAGK, ref. 53, popis hraníc z roku 1914.

⁵⁶ ÚAGK, f. PKM, NI 433 (obec Červeník a Leopoldov) rok 1894, mapové listy č. 1,2,9.

V období od vykonania katastrálneho mapovania až do konca prvej svetovej vojny je badateľných niekoľko zmien, ktoré sa udiali či už rovno v dedine alebo v rámcoch jej chotára.

Ako prvú, ktorá sa dotýka celej obce je zmena jej názvu. Dovtedy používaný oficiálny názov obce *Vörösvár* bol v roku 1907 zmenený na *Vágvörösvár*. Podobným spôsobom sa zmenil názov i jeho dvoch susedov, obce Madunice a Svätý Peter⁵⁷.

Vari najvýznamnejšou zmenou charakteru krajiny v chotári bola výstavba odbočky železnice z Leopoldova do Hlohovca, ktorá sa uskutočnila ešte v rokoch 1897-1898. Jej trasa začínala severne za stanicou v hone *Pri Mestečku*, kde sa stáčala na severovýchod, prešla hradskej cestou medzi *Mestečkom* a *Madunicami* a obchvacovala *Mestečko* z jeho severnej strany. Takto pokračovala ďalej až k pevnosti *Leopoldov*, ktorú tiež obišla severnou stranou a mierne sa stočila na juhovýchod a pokračovala cez *Váh* až do *Hlohovca*.

V tomto období došlo ku segregácii viacerých už aj tak malých parciel čo malo jednak vplyv na využívanie pôdneho fondu, ale aj sociálne postavenie najmä vlastníkov týchto malých pozemkov.

Kým v roku 1894 bolo v dedine celkovo 145 nespáliteľných, teda murovaných domov. V období do roku 1918 badať nárast ich počtu. Na hornom konci obce bolo postavených spolu šesť domov, tri z nich ako prístavby už k jestvujúcim. Na hlavnej ulici vznikli prístavbou 3 nové domy. Na dolnom konci obce bol prístavený iba jeden dom. Spolu sa tak v intraviláne postavilo 10 domov. Okrem nich boli pri železničnej stanici postavené 3 nové domy a jeden strážny domček na novej trati do Hlohovca pri priecestí na hradskej ceste⁵⁸.

Topografia a vývoj územia obce od roku 1918 do roku 1948

Ako sme už spomenuli mestecký chotár zaberá pôvodne len veľmi malé územie, ktoré tvorila výlučne samotná obec. Iba na prelome 19. a 20. storočia a v rokoch nasledujúcich došlo postupne k jeho zväčšeniu na úkor chotárov obcí *Bereksek* a *Červeník*. *Mestečko* získalo to, čo je typické pre takmer každú obec, vlastnú poľnohospodársku pôdu, ktorú predtým nemalo. Avšak je nutné poznamenať, že obyvateľstvo *Mestečka* sa živilo v inom ako poľnohospodárskom sektore. Mnoho jeho obyvateľov pracovalo na železnici, v trestnici alebo v liehovare, ktoré ležali neďaleko obce. Z tohto dôvodu by sa mohla zdať orná pôda pre *Mestečko* a jeho obyvateľov nepotrebná. Ale nie je tomu celkom tak. Z postavenia *Mestečka*, ktoré pomaly získavalo mestský charakter, vyplývali aj možnosti jeho ďalšieho rastu. A nato aby mohlo rásť a rozvíjať sa, nutne potrebovalo nové územia. Tie našlo u svojich dvoch susedov *Berekseku* a *Červeníka*.

Mestečanom už bolo *Mestečko* malé a tak si začali stavať svoje nové domy na pozemkoch, ktoré síce patrili im, ale ležali v chotári cudzej obce *Červeník*. Podobná bola situácia aj s liehovarom, ktorý vyrástol v chotári obce *Bereksek*, na druhej strane železnice v mieste, ktoré sa nazýva *Farkaš kút*⁵⁹. Zaujímavé ale je, že

⁵⁷ UAGK, ref. 56.

⁵⁸ UAGK, ref. 56, mapové listy č. 1 – 9.

⁵⁹ ŠATT, f. Okresný úrad v Hlohovci (1921) 1923–1945 (1959) (ďalej len: „OÚHC“), Šk. č. 147, Inv. č. 309: Pripojenie časti chotára *Červeník* k *Leopoldovu*, spis č. 4220/1931.

ani železničná stanica, ani väznica a dokonca ani onen liehovar neboli pomenované podľa Mestečka, ale niesli si v názve *Leopoldov*. A pritom každé z nich ležalo v katastri inej obce⁶⁰. Predstavení *Mestečka* sa snažili túto zvláštnu a zároveň komplikovanú situáciu vyriešiť žiadosťou o pripojenie ďalších častok chotárov obcí *Bereksek* a *Červeník* do toho svojho.

Prvý pokus o vykonanie tohto zámeru sa uskutočnil pár rokov po skončení vojny a vzniku Československa. Už v rokoch 1921 a 1922 žiadali predstavitelia *Mestečka* zmenu hranice v ich prospech. Vtedy požiadali Okresný úrad v Hlohovci aby bola k *Mestečku* pripojená oblasť tzv. Železničnej kolónie spoločne so zvyškom *stanice Leopoldov* ako aj územie v jej blízkosti. Ďalej to mali byť pozemky za *Mestečkom* siahajúce k odbočke železnice do *Hlohovca*. Chotár *Mestečka* by tým siahal až po železničnú trať Bratislava – Trenčín a tiež *Leopoldov - Hlohovec*.

Červeník, teda jeho obecné zastupiteľstvo sa v roku 1923 proti takejto zmene ostro ohradilo. Argumentovalo skutočnosťou, že *Červeník* je výhradne roľnícka obec a preto si nemôže dovoliť stratiť už nijakú časť zo svojho chotára a tým pádom aj príjmy plynúce z pozemkovej dane⁶¹. Zvláštnosťou je, že táto žiadosť *Mestečka* o pričlenenie ako aj ďalšie písomnosti k tejto záležitosti sa na okresnom úrade údajne stratili a preto nebola nikdy riadne vybavená⁶².

Druhý pokus *Mestečka* o zmenu vzájomných hraníc sa začal v roku 1928, keď zástupcovia obce podali opätovnú žiadosť na okresný úrad o pričlenenie častí chotára susedných obcí *Bereksek* a *Červeník*⁶³. V nej sa už jednalo o územia nielen medzi samotným *Mestečkom* a oboma železničnými traťami, ale aj o parcely, ktoré v rámci pozemkovej reformy panskej pôdy Erdödyovcov pripadli obyvateľom *Mestečka*. Tieto pozemky ležali za traťou v lokalite *Paradajs*. Tu sa zástupcovia oprelí aj o mnohé žiadosti obyvateľov žijúcich na onom dotknutom území, ktorí si výslovne želali patriť pod správu obce *Mestečko*. K tejto veci boli na jednanie prizvaní aj zástupcovia obce *Červeník* a *Bereksek*. Predstavitelia *Červeníka* a *Berekseku* tento návrh odmietli a podali voči nemu protest.

V nasledujúcom roku *Mestečko* vypracovalo návrh novej hranice s *Červeníkom*, ktorá začínala pri styku starej hranice *Červeníka* s chotárom *Berekseku* a *Mestečka*. Bola vymedzená západnou stranou železnice Bratislava – Trenčín, neskoršie táto postupovala na sever a prešla na jej východnú stranu aby sa ihneď napojila na pôvodnú hradsú, vtedy už štátnu cestu Bratislava – Jablunkov. Hranica šla po tejto ceste ďalej na sever až k miestu, kde bol roh hranice tzv. farských polí (približne v línii, kde sa nachádzal železničný strážny domček pri *Červeníku*). Tu sa hranica obrátila na juhovýchod a pokračovala priamo až k miestam hraničného medzníka s *Mestečkom II. časť*, odtiaľ už len malý kúsok kopírovala hranicu

⁶⁰ Katastrálny úrad Trnava, Správa katastra Hlohovec, Pozemková kniha *Červeník*, Katastrálne mapy, mapový list č. 8, rok 1907 + zaznamenané úpravy.

⁶¹ ŠATT, f. ONÚČ, SPK, Šk. č. 1, Inv. č. 1: Zápisnice obecného zastupiteľstva..., vec 10//4987/1923.

⁶² Pri našom výskume sme na žiadne materiály, ktoré by sa onej veci týkali, nenarazili. Zaujímavé je aj to, že celkove dokumenty z tohto obdobia sa vo fonde Okresného úradu v Hlohovci I. nachádzajú v menšej miere.

⁶³ ŠATT, f. OÚHC, Šk. č. 147, Inv. č. 309: Pripojenie časti..., spis č. 4220/1931.; ŠATT, f. Obvodný notársky úrad v Leopoldove 1870–1945 (1951), Šk. č. 5, Inv. č. 3.

s oným územím severovýchodným smerom, aby sa dostala ku hranici s obcou *Svätý Peter*.

O rok neskôr rozhodol Okresný úrad v Hlohovci v zmienenej veci v prospech *Mestečka* a pripojil územie, ktoré je vymedzené hore popísanou hranicou okrem územia v tzv. farských poliach. Hranica katastra teda neprechádzala po ich pozemkovej hranici, ale o niečo južnejšie po poľnej ceste kolmej na štátnu cestu, ktorá tvorila akési pokračovanie cesty vedúcej do Červeníka. Táto hranica rovnako ako tá vyššie uvedená postupovala na juhovýchod až k miestu, kadiaľ prebiehala hranica s druhou časťou *Mestečka* a postupujúc po nej smerom na sever až severovýchod sa dopracovala až ku chotárnej hranici so *Svätým Petrom*. Takýmto rozhodnutím by Červeník zo svojho chotára stratil vyše 303 KJ resp. 166 ha a ostalo by mu tým pádom takmer 1746 KJ resp. 1007 ha.

Obecné zastupiteľstvo Červeníka toto rozhodnutie nevzalo na vedomie a následne sa voči nemu odvolalo, údajne ale po lehote na odvolanie. Zároveň tu vyslovilo kompromisnú požiadavku aby sa novou hranicou katastrov stala trať železnice z Leopoldova do Hlohovca, ktorá tvorí akúsi prirodzenú deliacu čiaru⁶⁴. Keby nová hranica viedla tadiaľto, červenický kataster by stratil plochy o výmere cca. 150 KJ resp. 87 ha.

Krajinský úrad v Bratislave, ktorý vo veci následne rozhodoval ako druhostupňová inštancia, vytkol hlohoveckému okresnému úradu viaceré procesné nedostatky a chyby a požadoval ich nápravu, bez ktorej by bolo jeho nariadenie o pripojení bezpredmetné a neplatné. Tieto nedostatky boli ale napravené a Krajinský úrad nakoniec rozhodol tak, že odvolanie Červeníka je neodôvodnené a výmer Okresného úradu v Hlohovci v onej veci platný⁶⁵.

Mohlo by sa zdať, že celá záležitosť sa týmto skončila v prospech *Mestečka* a neprospech Červeníka. Ale táto vec sa naťahovala ďalej.

Po vzniku Slovenského štátu v roku 1939, vydalo Ministerstvo vnútra rozhodnutie o potvrdení tejto zmeny hraníc načo sa obec Červeník, reprezentovaná vládny komisárom, voči takémuto výmeru odvolala na Najvyšší správny súd. Pretože považovala toto rozhodnutie za tendenčné a jednostranne poškodzujúce záujmy Červeníka⁶⁶. Ako bolo v tejto záležitosti naložené presne nevieme. Pravdepodobne bola odložená na neskoršie obdobie, keďže v Európe vypukla druhá svetová vojna.

Definitívnu bodku za celou touto dlho ťahajúcou sa vecou dal až rok 1948. K záveru roka prišlo ku konečnej zmene hraníc chotára Červeníka na základe rozhodnutí Povereníctva financií a Povereníctva spravodlivosti. Jednalo sa prakticky iba o potvrdenie stavu, ktorý nastolili výmery Okresného úradu v Hlohovci z rokov 1930 a 1939⁶⁷.

Počas tohto 30. ročného obdobia udialo sa v Červeníku mnoho zmien, ktoré znamenali jeho rozvoj a rozširovanie. Pôvodný Červeník tvorený iba hlavnou

⁶⁴ ŠATT, f. ONÚČ, SPK, Šk. č. 1, Inv. č. 3: Zápisnice obec. zastupiteľstva 02.05.1930 – 21.03.1939, s. 2.

⁶⁵ ŠATT, f. OÚHC, Šk. č. 147, Inv. č. 309: Pripojenie časti..., spis č. 4220/1931.

⁶⁶ ŠATT, f. ONÚČ, SPK, Šk. č. 1, Inv. č. 4: Zápisnice obec. zastupiteľstva 21.03.1939 – 1945, s. 27, 76.

⁶⁷ ŠATT, f. OÚMNVČ, Šk. č. 8, Inv. č. 26: Zmena hraníc obce, rok 1948.

ulicou, ktorú dopĺňalo niekoľko domov na jeho dolnom a hornom konci a v časti *Búdy* sa v týchto rokoch začal rozširovať o nové zastavané časti.

Ako prvá vznikla celkom nová ulica, ktorá vyrástla v priestore z východu vymedzenom železnicou smerujúcou do Trenčína, zo západu cestou, ktorá viedla od *Mestečka* do starej dediny a zo severu veľkou štrkovou baňou. Táto ulica bolo takmer rovnobežná s traťou a na oboch svojich koncoch bola slepá, preto k nej viedla spojovacia ulička, ktorá ústila do onej cesty k pôvodnému Červeníku. Táto ulica dostala v roku 1923 pomenovanie *Nová ulica*⁶⁸ (dnes *Sládkovičova ulica*). Okrem nej sa nové domy postupne stavali aj na prístupovej ceste od *Mestečka* (dnes *Ulica Osloboditeľov*). Aj na opačnej strane cesty vedúcej na Žlkovce, niekoľko nových domov bolo postavených aj na tzv. *Rozmarínovej ulici* (dnes *Ružová*) a na pôvodne poľnej ceste smerujúcej na juh, ktorá sa nachádzala medzi *Dolnými búdami* a hlavnou cestou do obce od *Mestečka*. Nová výstavba sa uskutočnila samozrejme aj na hornom konci dediny⁶⁹. Všeobecne ale treba konštatovať, že stavebný ruch nebol v tejto dobe až taký búrlivý. Takmer všetky nové domy boli prízemné s malým počtom izieb, ktorý sa pohyboval medzi dvomi až štyrmi. Výnimkou z tohto všeobecne platného úzu bol dom *Antona Šmeringu*, ktorý v obci zastával funkciu riaditeľa školy, postavený v roku 1936. Tento dom bol vlastne menšou vilkou stojacou na veľkom pozemku pri ceste z *Mestečka*.

Trochu odlišná bola situácia v časti chotára, ktorí tesne susedil s *Mestečkom*. Parcely a aj domy, ktoré na nich vyrastali patrili síce v mnohých prípadoch *Mestečanom*, ale keďže ležali v chotári Červeníka zákonite patrili pod správu Červeníka.

Domy sa tu stavali v už spomenutej Železničnej kolónii, ktorá sa rozprestierala medzi železnicou a pôvodnou hranicou *Mestečka*, ktorú v 20. rokoch tvorila cesta z *Mestečka* ku stanici. Túto časť Červeníka tvorili tri ulice, skoro kolmé na menovanú cestu aj na trať⁷⁰. V roku 1923 boli pomenované *Prvá*, *Druhá* a *Tretia ulica*⁷¹. Bývali tu hlavne zamestnanci Československých dráh. Celkovo bolo v tejto kolónii do jej pričlenenia k *Mestečku* postavených takmer 50 domov.

Okrem tejto kolónie bola výstavba nových rodinných domov sústredená aj pozdĺž štátnej cesty smerujúcej do *Mestečka* za železničným priecestím a na bývalej roly nachádzajúcej sa severne od *Mestečka* ohraničenej zhora železnicou. Celkový počet domov, ktoré boli postavené v týchto dvoch častiach, počas ich príslušnosti k obci Červeník, mohol byť okolo 20.

Keďže sa ale títo obyvatelia „cítily byť viac občanmi *Mestečka* ako Červeníka“, bola aj z ich podnetu iniciovaná snaha o odtrhnutie tohto územia, ktorej priebeh a výsledky sú stručne popísané v predchádzajúcej časti našej práce. Na záver ešte dodajme, že odtrhnutím týchto častí chotára stratila obec Červeník dohromady okolo 80 domov.

⁶⁸ ŠATT, f. ONÚČ, SPK, Šk. č. 1, Inv.č. 1: Zápisnice obec. zastupiteľstva..., s. 313, vec 6//3988/1923.

⁶⁹ Obec Červeník, Registratúra obecného úradu, Evidencia stavebných povolení, roky 1935 – 1948.

⁷⁰ Katastrálny úrad Trnava, Správa katastra Hlohovec, Pozemková kniha Červeník, Katastrálne mapy, mapový list č. 8, rok 1907 + zaznamenané úpravy.

⁷¹ ŠATT, f. ONÚČ, SPK, Šk. č. 1, Inv.č. 1: Zápisnice..., s. 313, vec 6//3988/1923.

Vráťme sa ale späť do materskej obce Červeník. Okrem výstavby už vyššie spomenutých domov, ktoré rozšírili obecný intravilán hlavne juhovýchodným smerom, bol v roku 1925 priamo v centre obce, na križovatke hlavnej ulice a cesty z *Mestečka* postavený pamätník padlým červenickým vojakom v prvej svetovej vojne⁷².

Koncom 20. rokov bola obci ponúknutá výstavba verejného osvetlenia a elektrických rozvodov po celej dedine, čo ale zastupiteľstvo obce neschválilo kvôli zamýšľanej výstavbe novej školy na ktorú potrebovalo nemalé finančné čiastky⁷³.

Nová školská budova bola pre Červeník veľmi potrebná, pretože tá stará ležiaca na hornom konci obce už z kapacitných, ale ani z bezpečnostných dôvodov pre potreby školy nevyhovovala. Začiatkom roka 1935 sa v obci hľadal vhodný priestor pre novú školu. Ten sa napokon našiel v priestore zvanom *Barinka*⁷⁴. Toto územie bolo potrebné pred začiatkom výstavby dôkladne odvodniť a tak sa pri cintoríne vybudoval odvodňovací jarok ústiaci do Bane. Až keď bola barina vysušená, mohlo sa začať stavať. Výstavba postupovala bez väčších problémov a tak na jeseň roku 1938 bola nová škola odovzdaná do užívania. Budova novej školy tvorila jeden veľký poschodový blok s piatimi triedami⁷⁵. Toto bol vari najväčší stavebný počin uskutočnený v Červeníku v prvej polovici 20. storočia, ktorý okrem iného znamenal aj konsolidáciu vo vzdelávaní detí v obci.

Ďalším činom, ktorý znamenal všeobecný rozvoj dediny, bola jej celková elektrifikácia. Tá sa uskutočnila počas vojny v roku 1942⁷⁶. Bola to prvá a základná inžinierska sieť znamenajúca ďalšie napredovanie a rast obce.

Medzi významné stavby v obci ešte možno zaradiť novú budovu Potravného družstva⁷⁷, ktorá vyrástla na mieste pôvodnej budovy na rohu *hlavnej ulice* a ulice do *Búd*. Táto novostavba bola dokončená v roku 1937 a okrem pôvodnej krčmy sa tu nachádzala aj veľká spoločenská sála.

V extraviláne obce, okrem už spomenutej rozsiahlej zmeny chotárnej hranice, k veľkým zmenám neprišlo. Za zmienku stojí azda zabratie a následné rozparcelovanie väčšiny pozemkov panstva *Viléma Erdödyho*, ktoré ležali v chotári Červeníka na konci 20. rokov. Tieto ale boli prerozdelené výlučne obyvateľom obce *Mestečko*⁷⁸.

Na koniec tejto podkapitoly uvedme ešte zmenu názvu obce. Ako bolo spomenuté, v roku 1925 došlo k úprave pomenovania obce z *Verešvár* na *Verešvár nad Váhom*⁷⁹, aby nebola obec zamieňaná s iným *Verešvárom*, ktorý sa nachádzal v blízkosti Zlatých Moraviec (dnes Červený Hrádok). V roku 1948 okrem radikálnych zmien v štáte a spoločnosti došlo aj premenovaniu viacerých obcí na

⁷² ŠATT, f. ONÚČ, SPK, Šk. č. 1, Inv.č. 1: Zápisnice obec. zastupiteľstva..., s. 334, vec 3//510/1925.

⁷³ ŠATT, f. ONÚČ, SPK, Šk. č. 1, Inv.č. 2: Zápisnice obecnej rady, s. 53.

⁷⁴ ŠATT, f. ONÚČ, SPK, Šk. č. 1, Inv.č. 3: Zápisnice obec. zastupiteľstva 1930 - 1939, s. 225.

⁷⁵ ADAMKOVIČ. ref.8, s. 122-123.

⁷⁶ ŠATT, f. Miestny národný výbor v Červeníku 1951-1990 (ďalej len: „MNVČ“), ADSP, Šk. č. 12, Inv. č. 135: Volebný program MNV 1968 - 1972.

⁷⁷ Obec Červeník, Registratúra obecného úradu, Evidencia stavebných povolení, záznamy z roku 1936.

⁷⁸ ŠATT, f. ONÚČ, ADSP, Šk. č. 9, Inv. č. 124: spis č. 960/1927.

⁷⁹ ŠATT, f. ONÚČ, SPK, Šk. č. 1, Inv. č. 1: Zápisnice obec. zastupiteľstva..., s. 344, vec 8//878/1925.

Slovensku, najmä tých, ktoré nemali slovensky znejúce meno. Vtedy bol *Verešvár nad Váhom* premenovaný na Červeník a tento názov nesie doposiaľ. V tom istom roku bol premenovaný aj *Bereksek* na Šulekovo a *Mestečko* na *Leopoldov*⁸⁰.

Topografia a vývoj územia obce od roku 1948 do 1960

Prudké spoločensko-politické zmeny a hegemonia komunistickej strany v Československu od roku 1948 so sebou priniesli okrem mnohých negatív i celý rad pozitívnych impulzov, ktoré sa prejavili i v Červeníku. Ak uvážime v akom stave sa nachádzala obec v medzivojnovom období. Najmä z pohľadu nárastu počtu domov a ich obyvateľov, rozvoja urbanizácie a celkovej kvality života v nej, musíme konštatovať, že tempo tohto rastu bolo malé. Obec mala podľa výsledkov sčítania ľudu v roku 1950 celkovo 1362 obyvateľov a 269 domov⁸¹. Výrazný rozvoj obce je preto badateľný až po skončení druhej svetovej vojny.

V sledovanom 12 ročnom období ku žiadnej zmene katastrálnej hranice nedošlo. Zato sa však zmenili niektorí susedia obce. Konkrétne to boli obce Šulekovo a *Svätý Peter*, ktoré boli v roku 1953 pripojené k mestu *Hlohovec*⁸². Ich pôvodné katastrálne územia ale ostali zachované.

Počas tejto doby prežila nielen samotná obec, ale i jej chotár búrlivý stavebný ruch. Od začiatku 50. rokov sa postupne začali upravovať všetky obecné cesty navázaním štrku a kameniva. Takéto úpravy ciest nemali samozrejme dlhý účinok a pretože bola nevyhnutná ich častá údržba.

V roku 1953 sa začala s výstavbou štátnej hradskej cesty Bučany – Madunice (dnes štátna cesta I/61)⁸³. Táto cesta prechádzala aj červenickým chotárom, tak že šikmo obchádzala vlastnú dedinu od západu na severovýchod, nadjazdom prekročila železnicu a kúsok za ňou sa spojila so starou hradskou, ktorá viedla od *Leopoldova* do *Maduníc*. Cesta mala betónový povrch a vytvorila tak dôležitú a rýchlu spojnicu medzi *Trnavou* a *Piešťanmi*. Dokončená bola v roku 1956. Počas jej výstavby bola zväčšená a prehĺbená štrková baňa v dedine, z ktorej sa na cestu ťažil štrk, ale boli aj poškodené niektoré cesty v obci, ktoré neskôr museli byť opravené⁸⁴.

V roku 1956 sa začala aj výstavba *vodného diela Madunice*, ktoré výrazným spôsobom zmenilo charakter toku rieky *Váh*. Tejto stavbe muselo ustúpiť cca. 15 ha pôdy z obecného chotára, na ktorej bola vybudovaná časť odpadového kanálu z vodnej elektrárne⁸⁵.

⁸⁰ Vyhláška Povereníctva vnútra č. A-311/16-II/3-1948.

⁸¹ *RETROSPEKTIVNÍ lexikón obcí ČSSR 1850-1970 I. diel / 2. časť*. Praha : Federální statistický úřad, 1978, , s. 960-961.

⁸² Dostupné na internete: <<http://www.hlohovec.sk/historia.phtml?id3=30593&id2=0>> [24.11.2014].

⁸³ ŠATT, f. MNVČ, Zápisnice rady, pléna a komisií MNV (ďalej len: ZRPK“), Šk. č. 1, Inv. č. 8: zápisnica pléna z 03.01.1955.

⁸⁴ ŠATT, f. MNVČ, ZRPK, Šk. č. 1, Inv. č. 10.

⁸⁵ ŠATT, f. MNVČ, ZRPK, Šk. č. 1, Inv. č. 9: zápis. rady z 13.07.1956.

Ku koncu 50. rokov sa v priestore zvanom *Rúbanice* začal stavať veľký hospodársky dvor JRD, postupne tvorený celým radom hospodárskych budov ako boli stajne pre dobytok, hydináreň, sklady obilia, atď. rovnako aj administratívy⁸⁶.

V súvislosti s výstavbou družstva a jeho transformovaním na JRD III. typu sa v chotári obce začala budovať aj rozsiahla sieť zavlažovacích kanálov, ktorá sa rozprestierala aj na území obcí *Madunice* a *Leopoldov*. Napájané boli vodami rieky *Dudváh* a *Váh*⁸⁷.

Vo vlastnej obci samozrejme prebehlo oveľa viac zmien ako tomu bolo v extraviláne. Obecný intravilán bol v tomto období ďalej rozširovaný o nové ulice a časti. Domy od skončenia vojny pribúdali na hlavnej ceste vedúcej do centra dediny (dnes *Ulica Osloboditeľov*) po oboch jej stranách, na *Novej ulici* (dnes *Sládkovičova*), ktorá sa novou výstavbou zaplnila. Okrem juhovýchodnej časti obce si obyvatelia rodinné domy stavali aj na južnom resp. dolnom konci, kde aj vznikla ďalšia nová ulica (dnes *Kukučínova*) tvoriaca pokračovanie hlavnej obecnej ulice. Výstavba domčekov sa diala aj na ulici vedúcej od kostola južne (dnes *Bernolákova ulica*). V severnej časti obce sa zahustila zástavba v časti *Mlyny* (v súčasnosti *Mlynská ul.*) ako aj na ulici, ktorá viedla ku druhému železničnému priecestiu (dnes *Kollárova*), ktoré ležalo severne nad baňou. Nová ulica bola vytvorená i na ceste vedúcej od starej školy na sever k novej štátnej hradskej (teraz *Holého ulica*)⁸⁸. Týmto sa zastavaná časť obce rozšírila do takmer všetkých svetových strán. Nové domy boli postavené na celkovo vysokej úrovni a okrem nich bolo mnoho pôvodných, starých zrekonštruovaných.

Mimo samotného Červeníka sa nové domy stavali aj v lokalite, ktorá sa v minulosti volala *Paradajs*, vtedy *Zlámaná* alebo tiež *Kopanice*⁸⁹, ktorej menšia časť patrila do katastra obce Červeník a väčšia do *Leopoldova*. Táto časť bola od vlastnej obce oddelená železnicou a aj pásom poľa. Na červeníckej strane bola táto lokalita tvorená iba jednou dlhou ulicou na ktorej vznikla súvislá radová zástavba.

Faktom je, že mnohé nové domy boli stavané bez patričných stavebných povolení, prípadne im boli tieto vydané dodatočne až po ukončení stavby. V tomto čase obec ešte nemala vypracovaný územný plán a tak aj mnohé z domov, ktoré boli postavené legálne nemali predpísaný charakter svojho umiestnenia voči okolitým domom. Niektoré z ulíc nemali preto domovú zástavbu pravidelného tvaru, ktorá by rešpektovala os ulice⁹⁰. Pôvodná hlavná ulica na tom z tohto hľadiska bola oveľa lepšie ako ulice vzniknuté neskôr.

Ako sme spomenuli vyššie, v tomto čase ešte v obci neboli cesty dostatočne upravené. Štrkovanie síce povrch ciest spevnilo a aj vyrovnalo, ale neposkytvalo dlhodobé riešenie. Na uliciach sa po dažďoch často hromadila voda a s ňou aj blato.

⁸⁶ ŠATT, f. Okresný národný výbor v Hlohovci 1945–1960, Šk. č. 614, Inv. č. 614: Technická správa... 1958.

⁸⁷ ÚAGK, f. Základné mapy SR, mierky 1: 10 000, mapový list 35-34-07. rok 1978; Obec Červeník, Registratúra obecného úradu, Kronika obce Červeník, roky záznamov 1960.

⁸⁸ UAGK, ref. 87, roky záznamov 1952 – 1960.

⁸⁹ UAGK, ref. 87, roky záznamov 1958.

⁹⁰ UAGK, ref. 87.; ÚAGK, f. Topografické mapy, mierky 1: 10 000, mapový list M-33-132-D-a-3.

Z celoobecnej výstavby v intraviláne je potrebné spomenúť výstavbu materskej školy, ktorá sa začala už v roku 1946 a dokončená bola v roku 1950⁹¹. Táto bola postavená na západnej strane cesty vedúcej do dediny v mieste, kde sa nachádzali štrkové jamy, ktoré už svojmu účelu neslúžili. Už počas stavby budovy sa tieto jamy začali postupne zaväzať zeminou, ktorá sa ťažila v *Kopcoch*, čo ale trvalo dlho až do roku 1957 a tým bol vytvorený a upravený školský dvor, neskoršie aj oplotený.

Okrem škôlky sa v obci vybuďovalo aj futbalové ihrisko. Prvé vzniklo v roku 1953 v časti *Kopce*, vedľa cesty, ktorá viedla k tej dobe stavajúcej sa štátnej hradskej⁹². Na mieste tohto ihriska sa, ale neskoršie začali stavať rodinné domy preto sa preň našla lepšia lokalita. Druhé nové ihrisko sa začalo stavať o pár rokov neskôr v tesnej blízkosti železnice, severne od priecestia na strane od obce. Toto ihrisko bolo ku koncu 50. rokov oplotené a začala sa pri ňom stavať aj budova pre potreby telovýchovnej jednoty a tribúna pre divákov⁹³.

Mimo týchto spomenutých verejne prospešných stavieb sa na dvore Miestneho národného výboru (budova bývalého obvodného notariátu) postavil v roku 1957 záhradný amfiteáter⁹⁴ (neskôr, po vystavaní väčšieho amfiteátra nazývaný *Malý amfiteáter*). V tom istom roku prebehla menšia renovácia zvonice, ktorá bola v nasledujúcom desaťročí v rámci úprav a skultúrnenia centra obce nemilosrdne odstránená.

Od roku 1960 sa začali odstraňovať zeleninové pivnice na hlavnej ulici, ktoré dotvárali tradičný dedinský ráz a nahradzované boli predzáhradkami, ktoré si stavali vlastníci jednotlivých domov. Okrem toho sa plánovala stavba dvojsmerovej cesty stredom obce, ktorej musela ustúpiť stará zvonica, takáto cesta sa ale nikdy nepostavila⁹⁵.

V ďalších desaťročiach bol stavebný a urbanizačný ruch ešte výraznejší ako tomu bolo v tomto sledovanom období.

⁹¹ ADAMKOVIČ. ref.8, s. 126.; ŠATT, f. MNVČ, ZRPK, Šk. č. 1, Inv. č. 11: zápis. rady z 01.10.1957.

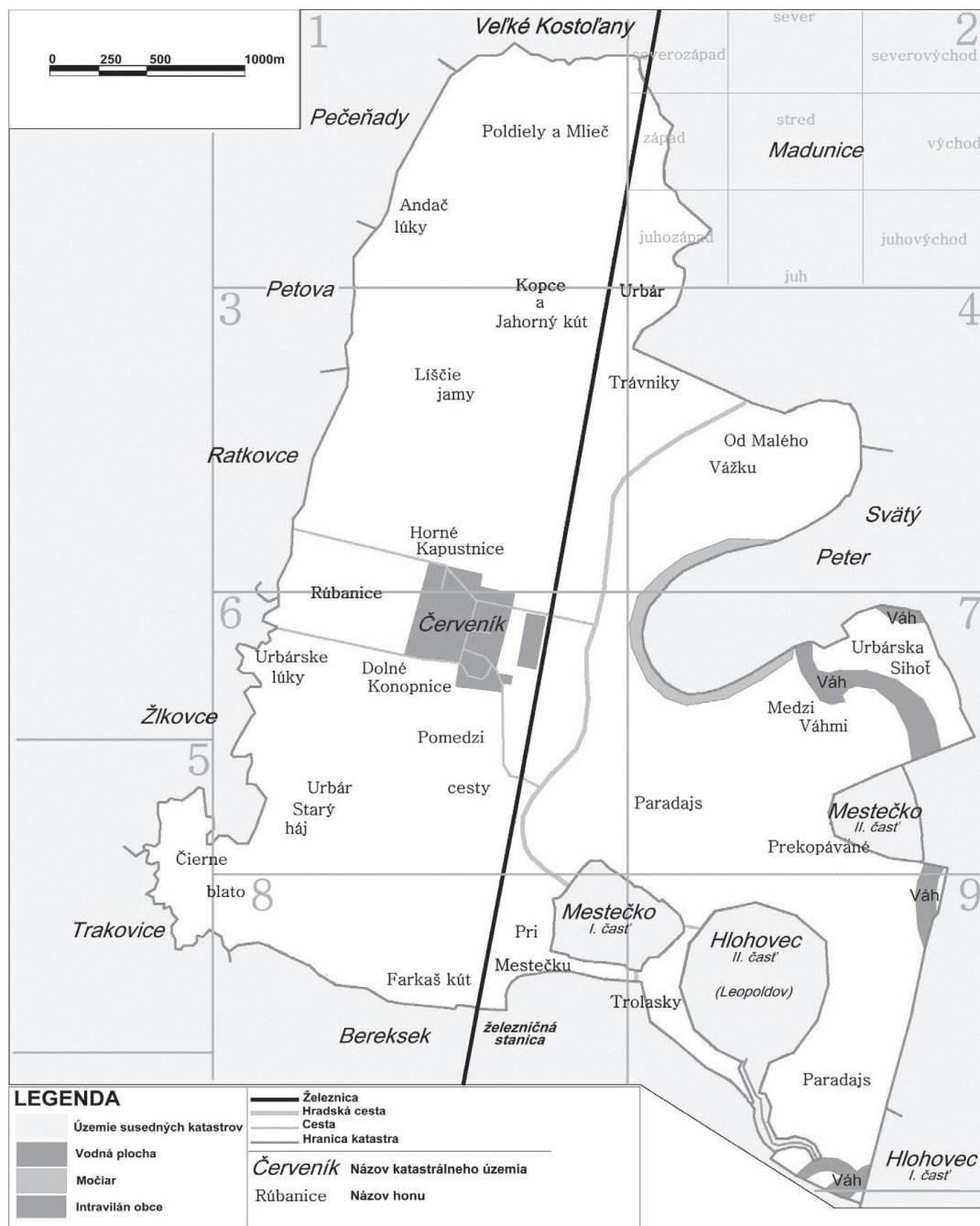
⁹² Obec Červeník, Registratúra obecného úradu, Kronika obce Červeník, roky záznamov 1953.

⁹³ ŠATT, f. MNVČ, ZRPK, Šk. č. 1, Inv. č. 12.

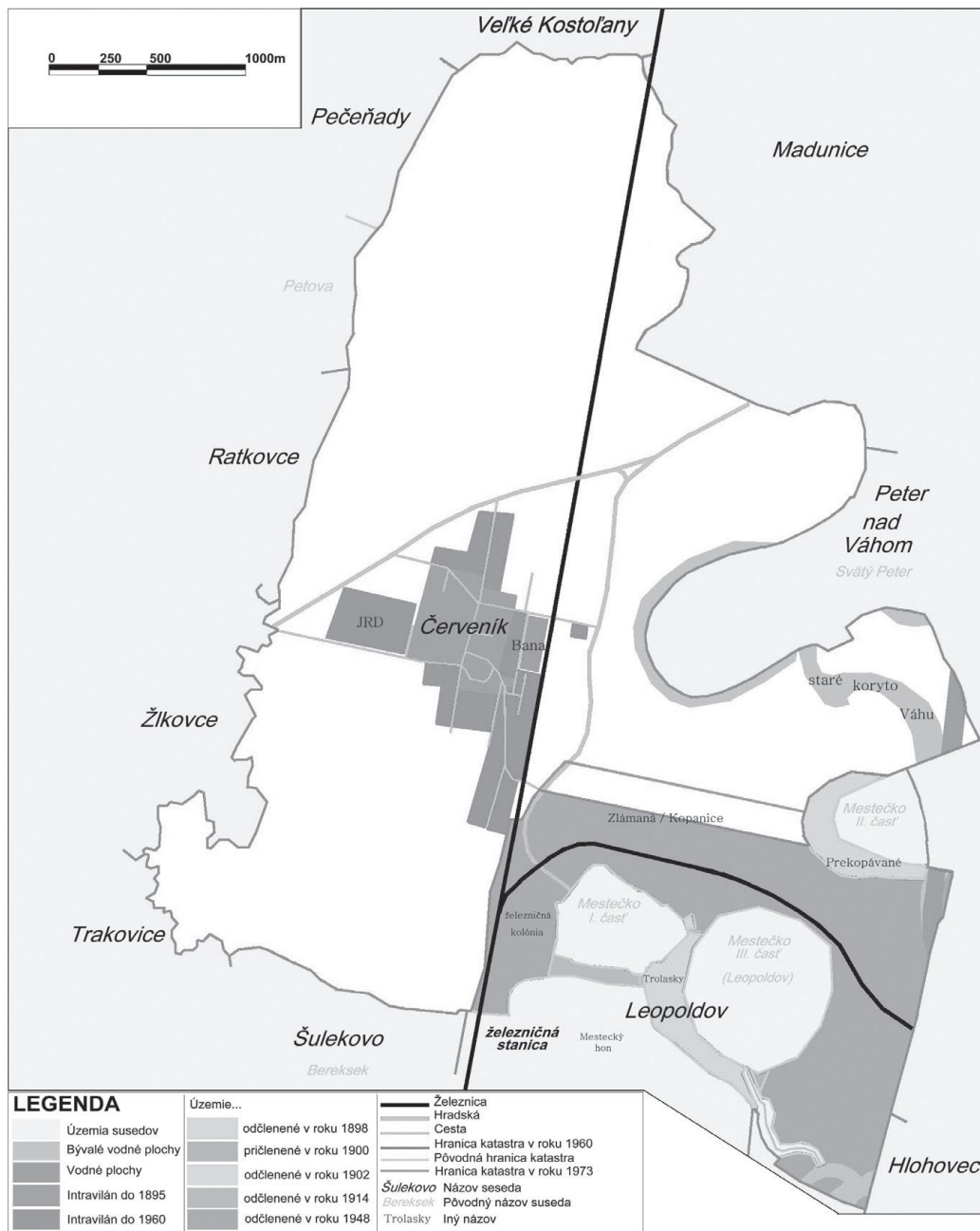
⁹⁴ Obec Červeník, Registratúra obecného úradu, Kronika obce Červeník, roky záznamov 1957.

⁹⁵ ŠATT, f. MNVČ, ZRPK, Šk. č. 1, Inv. č. 17.

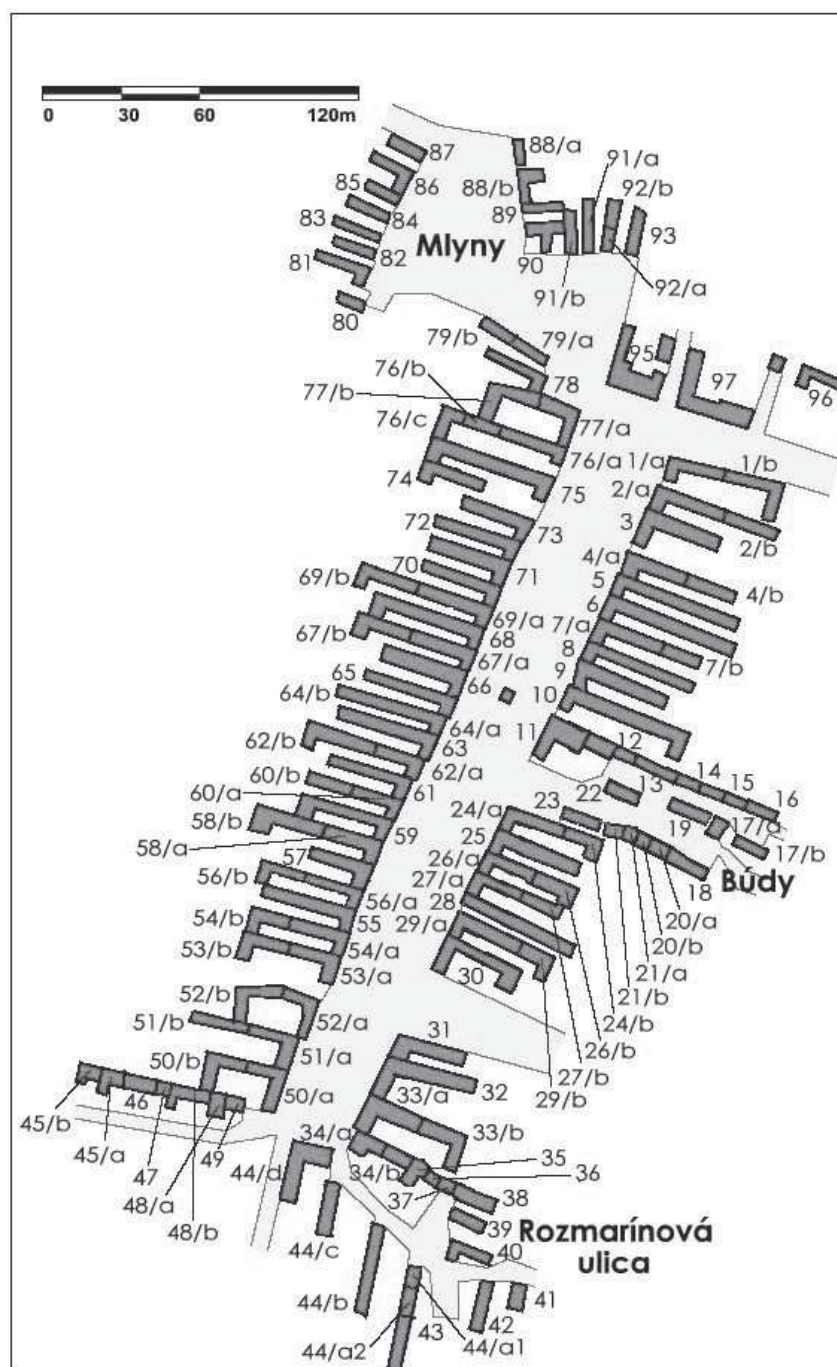
Obrazová príloha

Obr. 1: Prehľadná mapa územia obce Červeník v roku 1894 spolu s kladom listov pôvodnej katastrálnej mapy (autor Ján Valo)

Obr. 2: Prehľadná mapa zobrazujúca zmeny hraníc katastra a vývoj obce od roku 1894 do roku 1960 (1973) (autor Ján Valo)

Obr. 3: Mapa umiestnenia domov s ich číslami v Intraviláne obce podľa stavu z roku 1894 (autor Ján Valo)

Obr. 4: Posledná zachovaná výpustková pivnica (apríl 2009) (foto Ján Valo)

Obr. 5: Ukážka z pôvodnej katastrálnej mapy obce Červeník z roku 1894 (zdroj: ÚAGK, f. PKM, sign. NI 433, mapový list č. 6)